

УДК: 7.071.2:37.042:612.821.3:37.011.3-051 **ПРОВОРОВА Євгенія Михайлівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
e-mail: ev.provorova@gmail.com

ФОРМУВАННЯ СПІВАЦЬКОГО ТА РОЗМОВНОГО ЗВУКОУТВОРЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Ну що б, здавалося, слова... Слова та голос – більш нічого. А серце б'ється – ожива, Як їх почує!.. Ці рядки поезії Тараса Григоровича Шевченка увиразнюють унікальність професійної діяльності вчителя музики у загальноосвітньому навчальному закладі. Теоретичний виклад навчального матеріалу доповнюється співом, грою на музичному інструменті, а іноді усі ці дії потрібно виконувати одночасно. Згідно із шкільною програмою учні повинні уміти користуватися диханням, працювати над чіткістю дикції, співати чисто і злагоджено. Вокально-технічний, емоційно-естетичний розвиток учнів значною мірою залежить від рівня звукової культури учителя. Віртуозне, вправне володіння педагогом-фасилітатором розмовним і співацьким голосом, широкою палітрою засобів передачі змісту вокального твору є невід'ємною умовою залучення школярів різного віку до світу музичного мистецтва, впливу на формування інтелекту, духовно-емоційної сфери і музичної культури вихованців. З огляду на специфіку вокально-педагогічної діяльності у школі важливою проблемою вокально-методичної підготовки майбутніх учителів музики у вищому педагогічному навчальному закладі є формування співацького та розмовного звукоутворення.

Однак, анкетування, опитування студентів різних курсів у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Кіровоградському державному педагогічному університеті імені В. Винниченка, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Полтавському державному педагогічному університеті, учителів музики різних областей України засвідчує: рівень співацьких навичок, елементарних знань про анатомію та фізіологічний процес, який відбувається під час співу у випускників часто низький. А неправильне використання голосу, несформовані навички звуковидобування є основою його функціональних порушень і, як зазначає А. Карпенко, «затиснутої, гугнявої, неприємної на слух і небезпечної для самого

виконавця співочої манери» [5]. Утворення якісного співацького звуку тісно пов'язане із засвоєнням основних співацьких навичок, якими є дихання, звукоутворення, дикція та ін.

Вокально-методична підготовка у вищому педагогічному навчальному закладі має бути спрямована на формування вокально-звукової культури на засадах праксеологічного підходу. Така підготовка передбачає цілеспрямоване розроблення засобів щодо «удосконалення продуктивності занять: вправ на постановку голосу, тренування дихальної та артикуляційної систем з опорою на знання анатомії і фізіології голосового апарату, механізмів звукоутворення» тощо [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальним проблемам вокально-методичної підготовки, розвитку співацької культури майбутніх учителів музики присвячені дослідження таких науковців, як В. Антонюк, Л. Василенко, Л. Гавриленко, Н. Гребенюк, Г. Панченко, О. Маруфенко, Т. Ткаченко, Ю. Юцевича, О. Козій, Л. Азарова та ін. Особливості співацького голосу, звукоутворення, музично-педагогічні технології учителя музики – предмет розгляду Е. Абдулліна, О. Ніколаєвої, А. Менабені, Л. Ятло, Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцького та ін. Особливості педагогічної праксеології як методологічного знання про загальні принципи і способи раціональної і продуктивної педагогічної діяльності вивчають І. Зязюн, І. Колесникова, Е. Панаїюді, А. Ліненко, Л. Монахова, В. Савіцька, Т. Садова, О. Титова та ін.

Мета статті. У межах статті на основі узагальнення наукових джерел, аналізу програм навчальних дисциплін, практичних занять з постановки голосу, власного педагогічного досвіду роботи зі студентами у класі постановки голосу узагальнити наукові напрацювання щодо сутності співацького та розмовного звукоутворення, розглянути деякі аспекти формування співацького та розмовного звукоутворення у процесі вокально-методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Формування співацького та розмовного звукоутворення майбутніх учителів у процесі вокально-методичної підготовки.

Співацький голос. Передусім з'ясуємо сутність поняття «голос». У довідковій і науковій літературі з лінгвістики, педагогіки [3; 4; 8; 11] голос постає і як акустичний феномен, і як анатомо-фізіологічна дія (здатність інтонувати мову або спів; диференціальна ознака звуків мови, що забезпечує розпізнавання наголошених і ненаголошених складів, матеріалізує інтонацію; сукупність звуків, що виникають шляхом модуляції повітря, яке видихається або вдихається, вібруючими голосовими зв'язками), і як соціальний феномен. Звуки несуть у собі інформацію про індивідуальні особливості мовця, його фізичний, емоційно-психологічний стан, інтелектуальний та соціокультурний рівень, схильність до професії й національну належність [11].

У психологічному аспекті голос порівнюють із звуковим обличчям людини. Це одна з найяскравіших рис людської індивідуальності, наголошує Б. Головін, «оркестр різноманітних інструментів. Оркестр благозвучний, сильний, витриманий, рухомий, власне, один здатний передати найменші рухи внутрішнього життя, просто і красиво висловлювати думки і почуття людини» [3, с. 76].

Розмовний голос, як зазначають Л. Василенко, Т. Ткаченко, Ю. Юцевич, характеризується силою і тривалістю звучання кожного звуку, мелодійністю, діапазоном, різними регістровими рівнями, тембром, висотою, гучністю, інтонаційною виразністю, частотою. Співацький голос фахівці характеризують «як сукупність музичних звуків, що утворюються голосовим апаратом і виконують біофізичну, психофізіологічну функцію» [13, с. 55]. Ці звуки характеризуються такими акустичними властивостями, як «діапазон, динаміка, тривалість звучання, тембральні характеристики (співацьке вібрато, політність, об'ємність, блиск) тощо» [4, с. 128].

І розмовний, і співацький голос учителя музики, такі якості, як тембр, діапазон, динаміка, гнучкість за характером звучання несуть максимум інформації про внутрішній психічний та фізичний стан особистості. «Як фарби для художника, глина для скульптора, так звук для співака є засобом передачі найтонших нюансів людських почуттів, картин природи, емоційного настрою тощо», – так образно описують звук Г. Стасько, О. Шуляр [4].

Властивості голосу вчителя музики зумовлюються його індивідуальними особливостями, настроєм (голос може бути радісним чи похмурим, теплим або холодним,

упевненим, твердим тощо), а також метою і завданнями педагогічної діяльності та умовами, в яких вона здійснюється. Якісні характеристики співацького голосу залежать від фізіологічних особливостей будови голосового апарату та цілеспрямованого педагогічного впливу на розвиток співацького голосу [2].

Співацьке звукоутворення.

У монографії «Голос людини» фахівці зауважують: співацький голос – це призначений для слухового сприймання енергетичний потік, створений співаком під час співу, точніше можна визначити як призначений для слухового сприймання енергетичний потік, створений співаком під час співу, а звучання голосу є не що інше, як якість суб'єктивного слухового сприйняття цього потоку [4]. Аналіз опрацьованих джерел [7; 9; 14], власний педагогічний досвід засвідчує, що невід'ємним складником підготовки у вищій школі є робота з майбутніми вчителями музики над формуванням і розмовного, і співацького звукоутворення. Зокрема, співацьке звукоутворення розглядають як результат взаємодії дихального і голосового апаратів, керованого центральною нервовою системою [14].

З-поміж основних характеристик якісного співацького голосоутворення, важливих для майбутнього вчителя музики, дослідники виділяють акустичні (висота звуку, чистота інтонації, сила звуку, висока співацька форманта, вібрато, імпеданс), фізіологічні (співацьке дихання, атака та опора звуку, вокальна моторика), орфоепічні (чіткість дикції, округлість та прикритість звуку, навички з вокальної орфоєпії), психологічні (усвідомлене керування процесом власного голосоутворення і звуковедення [4; 7; 9; 12; 13].

Етапи формування співацького та розмовного звукоутворення у майбутніх учителів музики.

Формування співацького та розмовного звукоутворення у майбутніх учителів музики розглядаємо як складний багатоаспектний і багатофункціональний процес, що ґрунтується на загальних і специфічних принципах вокальної педагогіки і у процесі вокально-методичної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі здійснюється поетапно, на засадах особистісного, компетентісного, аксіомогічного, праксеологічного підходів.

Урахування положень особистісного підходу дає можливість аналізувати стан і розвиток особистісно-професійних рис, формувати особистісні мотиви, потреби, інтереси, індивідуальні вікові та психологічні особливості, вокально-педагогічний досвід,

загальні, музичні і специфічні вокальні здібності студентів, дозволяє розглядати формування співацького та розмовного звукоутворення як процес залучення учасників до діалогової взаємодії на основі суб'єкт-суб'єктних відносин.

Відповідно до компетентнісного підходу формування співацького та розмовного звукоутворення розглянуто у процесі вивчення вокально-методичних дисциплін та під час педагогічної практики. Аксиологічний підхід дозволяє орієнтувати зміст, форми та методи вокальної (співацької) підготовки на формування ціннісних орієнтацій, осмислення і переживання особистістю досвіду власної співацької діяльності. Вокально-методична підготовка майбутніх учителів музики, організована з позицій праксеологічного підходу, дозволяє «вплітати» й застосовувати «технологічні ланцюжки», алгоритми послідовних, цілеспрямованих, досконалих дій, майстерно їх варіювати [6; 10].

На основі аналізованих наукових джерел [6; 7] з-поміж принципів співацького навчання зі студентами виділяємо, зокрема, принципи цілісності (полягає в єдності сприйняття слухового еталону голосу та техніки його відтворення в тій чи іншій співацькій манері – академічній, народній, естрадній), адаптивності (приспосовування голосу до хорового і солього звучання, до функціонування голосу в різних видах діяльності), принципу резонансного звукоутворення (системи уявлень про взаємопов'язані акустичні, фізіологічні і психологічні закономірності виховання співацького голосу, що обумовлюють високі естетичні та вокально-технічні якості за рахунок максимальної активізації резонансних властивостей голосового апарату). Ураховуємо також принципи гармонійного розвитку музично-творчих здібностей, всебічного розвитку індивідуальних якостей, духовних художньо-естетичних потреб студентів.

Розглянемо етапи формування співацького та розмовного звукоутворення у майбутніх учителів музики у вищому педагогічному навчальному закладі з урахуванням положень праксеологічного підходу, відображених у роботах І. Колеснікової та О. Титової, Є. Панаїотіди, а також теоретичних розвідок щодо співацького голосу, звукоутворення, музично-педагогічні технології вчителя музики, відображених у роботах Е. Абдулліна, О. Ніколаєвої, А. Менабені, Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцького, Л. Ятло та ін.

Мета кожного з етапів (мотиваційного, практично-дієвого, рефлексивно-оцінного) – формування відповідних мотивацій, знанневого досвіду і вокально-технічних умінь і навичок, що скеровані на формування

вокального дихання, співацького голосу, розмовного і співацького звукоутворення, тембрального забарвлення голосу, його динамічного діапазону (форте, піано, портаменто, гліссандо, легато, стаккато, філірування тощо), чіткої і виразної дикції.

На мотиваційному етапі пріоритету надаємо формуванню у студентів відповідної мотивації, навичок співацької діяльності, вивченню виконавського досвіду педагогів-вокалістів; виконанню вокально-технічних вправ з постановки голосу, для розвитку та збереження голосового апарату, вироблення вокально-рухових стереотипів, на артикуляцію, розвиток дикції, дихальну гімнастику. На заняттях з постановки голосу аналізуємо зі студентами фізіологічну природу голосотворення, опановуємо знання про будову й особливості роботи голосового апарату й особливості роботи нервової системи людини, органів голосотворення, про довільну і цілеспрямовану корекцію розмовної і вокальної функцій голосотворення, техніки співу (відкриття рота, горла, натягу м'якого піднебіння, сили дихання і роботи гладких м'язів живота, діафрагми тощо).

Послідовний виклад теоретичного матеріалу загалом забезпечує практичне засвоєння вокально-технічних навичок, а також, слушно зауважує А. Менабені [9, с. 44], сприяє раціональному підходу до співу при рефлекторній узгодженості роботи голосоутворюючих органів виконавця.

На практично-дієвому етапі вокально-методичну підготовку студентів спрямовуємо на формування вокально-технічних, вокально-слухових, художньо-виконавських умінь та навичок. Ураховуємо напрацювання вчених (А. Менабені, Т. Ткаченко, Ю. Юцевич, Л. Ятло) стосовно процесу навчання співу і вважаємо, що формування співацького та розмовного звукоутворення відбувається на основі взаємодії викладача і студента. Слушно зауважують Е. Абдуллін, О. Ніколаєва, що корисними є вправи, що спрямовані на прослуховування зразків еталонного звучання співацького голосу, формування вокально-слухових уявлень, оцінного ставлення до якості виконаного звука [1]. З урахуванням напрацювань А. Карпенко [5] використовуємо вправи на формування навичок фіксування та аналізу помилок голосотворення, на оволодіння студентами емоційно-виразними засобами передачі художнього змісту вокального твору, оволодіння виконавськими прийомами, необхідними для розкриття ідейно-художнього образу вокального твору.

На рефлексивно-оцінному етапі залучаємо студентів до співацької діяльності під час практики, концертних виступів. Формуванню вокально-виконавських і педагогічних знань, умінь та навичок, їхньої

адаптації до умов вокально-педагогічної діяльності вчителя музики відбувається під час спецкурсу з музично-педагогічної праксеології. Заняття вибудовуємо з урахуванням методів співацького навчання, описаних Ю. Юцевичем [13, с. 87]: «методів, які формують м'язові установки або рухи (форма рота, положення гортані, особливості артикуляції та дикції, дихальні установки та рухи); впливають на тембр голосу на основі зміни забарвлення голосних (методи, які призводять до зміни імпедансу); фіксації внутрішніх відчуттів (формують вокальну техніку із сильним, проміжним або слабким імпедансом); використання внутрішніх волевих наказів та емоційних станів (призводить до перебудови голосового апарату і виникнення необхідного забарвлення звуку); методів слухових впливів (установлення та посилення зворотних зв'язків між органом слуху і гортанню)».

Результатом такої роботи є сформовані у майбутніх учителів музики високий і достатній рівні співацького та розмовного звукоутворення, їхня готовність залучати школярів різного віку до світу музичного мистецтва, впливати на формування інтелекту, духовно-емоційної сфери і музичної культури вихованців.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, голос постає як акустичний, анатомо-фізіологічний, соціальний феномен. Властивості голосу вчителя музики зумовлюються його індивідуальними особливостями, а також метою і завданнями педагогічної діяльності та умовами, в яких вона здійснюється. Співацький голос характеризують як сукупність музичних звуків, що утворюються голосовим апаратом і виконують біофізичну, психофізіологічну функцію голосового апарату, результатом діяльності якого є виникнення музичних звуків. Співацьке звукоутворення розглядають як результат взаємодії дихального і голосового апаратів, керованого центральною нервовою системою.

Формування співацького та розмовного звукоутворення у майбутніх учителів музики розглядаємо як складний багатоаспектний і багатофункціональний процес, що ґрунтується на загальних і специфічних принципах вокальної педагогіки і у процесі вокально-методичної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі здійснюється поетапно, на засадах особистісного, компетентнісного, аксіологічного, праксеологічного підходів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллин Э. Б. Музыкально-педагогические технологии учителя музыки: уч. пос. / Э. Б. Абдуллин, Е. В. Николаева. – М.: Прометей, 2005. – 232 с.

2. Василенко Л. М. Співацький голос у європейській культурі: задоволення та насолода як чинник виникнення та становлення професійного співу / Л. М. Василенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5374/1/Vasylenko.pdf>

3. Головин Б. Н. Основы культуры речи: учебное пособие / Б. Н. Головин. – М.: Высшая школа. – 1980. – 236 с.

4. Голос людини та вокальна робота з ним: монографія / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. – Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. – 336 с.

5. Карпенко А. П. Формування вокально-виконавської майстерності шляхом подолання недоліків вокалістів-початківців / А. П. Карпенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/9/19.pdf

6. Колесникова И. А. Педагогическая праксеология / И. А. Колесникова, Е. В. Титова: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издат. центр «Академия», 2005. – 256 с.

7. Колос М. Методичні аспекти вокальної підготовки майбутнього вчителя музики / М. Колос [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?

8. Ковбасюк А. Фонетика мови та її вплив на спів / Андрій Ковбасюк // Вісник Львів. ун-ту. – Серія: Мист-во. – 2012; Вип. 11. – С. 117–122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/article/.../3010

9. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – 95 с.

10. Панаютиди Э. Г. Практическая концепция музыкального образования / Панаютиди, Эльвира Георгиевна. [Електронний ресурс].

11. Педагогическое речеведение: словарь-справочник / [под ред. Т. А. Ладыженской, А. К. Михальской; сост. А. А. Князьков]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 1998. – 312 с. [Pedagogisches rachevedenie: slovar-spravochnik / [pod red. T. A. Ladyzhenskoy, A. K. Mihalskoy; sost. A. A. Knyazkov]. – 2-e izd., ispr. i dop. – M.: Flinta Nauka, 1998. – 312 s.

12. Ткаченко Т. В. Формування вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних вузів: монографія. – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. – 307 с.

13. Юцевич Ю. Є. Теорія та методика формування та розвитку співацького голосу / Ю. Є. Юцевич: навч.- метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. – К.: ІЗМН, 1998. – 160 с.

14. Ятло Л. Принципи співацького звукоутворення та деякі особливості роботи над ним в дитячому хорі / Леонід Ятло, Людмила Ятло [Електронний ресурс]. – Режим доступу: library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog.../visnuk_19.pdf.

REFERENCES

1. Abdullin, E. B. (2005). *Muzikalno-pedahohycheskye tekhnolohyy uchytelia muzyky: uch.pos.* [Musical and pedagogical technology of music teacher]. Moscow: Prometheus.

2. Vasilenko, L. M. *Splvatskiy golos u Evropeyskly kulturI: zadovolennya ta nasoloda yak*

chinnik viniknennya ta stanovlennya profeslynogo splyvu. [The singers voice in European culture: fun and enjoyment as a factor of the emergence and establishment of a professional singing. Retrieved from: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5374/1/Vasylenko.pdf>.

3. Golovin, B. N. (1980). *Osnovy kulturyi rechi: uchebnoe posobie*. [Fundamentals of speech]. Moscow: Higher School..

4. Stasko, D. E., Shulyar, O. D., M. Y. Slywotzky (2010). *Golos lyudini ta vokalna robota z nim: monografya*. [Human voice and the vocal work with it]. Ivano-Frankivsk:

5. Karpenko, A. P. *Formuvannya vokalno-vikonavskoyi maysternosti shlyahom podolannya nedolikh vokalistiv-pochatkivtiv*. [Formation of vocal and performance skills by overcoming deficiencies of singers-beginners. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/9/19.pdf>].

6. Kolesnikova, I. A. (2005). *Pedagogical praxeology*. [Pedagogical praxeology]. Moscow, Print Center «Academy».

7. Kolos, M. (2008). *Metodichni aspekti vokalnoyi pidgotovki maybutnogo vchitelya muziki /M. Kolos [Elektronnyy resurs]*. – *Rezhim dostupu: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?*. [Methodological aspects of vocal training of future music teacher]. Kyiv.

8. Kovbasyuk, A. (2012). *Fonetyka movy ta yiyi vplyv na spiv /Andriy Kovbasyuk [Elektronnyy resurs]*. – *Rezhym dostupu: publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/article/.../3010*. [Phonetics of the language and its impact on singing. Retrieved from: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/article/.../3010>].

9. Menabeni, A. G. (1987). *Metodyka obucheniya solnomu penyiu*. [Methods of teaching solo singing]. Moscow: Education.

10. Ladyzhenska, T.A., Michalska, A. K. (1998). <http://cheloveknauka.com/sovremennye-zapadnyefilosofskie-kontseptsii-muzykalnogo-obrazovaniya> [Pedagogical speech: Dictionary. Moscow: Flinta: Nauka.

11. Panaiotidi, E. G. *Praxeological concept of musical education*. Available from: <http://cheloveknauka.com/sovremennye-zapadnyefilosofskie-kontseptsii-muzykalnogo-obrazovaniya>

12. Tkachenko, T. (2016). *Formuvannya vokalno-stsenichnoyi kulturi studentiv mistetskih fakul'tetiv pedagogichnih vuziv: monografya*. [Formation of vocal and theatrical culture of students of art faculties of pedagogical universities] Harkiv: HNPU.

13. Yutsevych, Y.Y. (1998). *Teoriya ta metodika formuvannya ta rozvitku spivatskogo*. [Theory and method of formation and development of the singers voice] Kyiv: IZMN.

14. Yatlo, L. *Printsipi spivatskogo zvukoutvorenniya ta deyaki osoblivosti roboti nad nim v dityachomu hori /Leonid Yatlo, Lyudmila Yatlo [Elektronnyy resurs]*. – *Rezhim dostupu: library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog.../visnuk_19.pdf*. [Singers principles of sound and some features work on it in the children's choir. Retrieved from: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog.../visnuk_19.pdf].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРОВОРОВА Євгенія Михайлівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Наукові інтереси: теорія та практика методичної підготовки майбутнього вчителя музики, мистецька праксеологія, теорія та методика постановки голосу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PROVOROVA Ievgeniia Myhaylivna - Ph. D. in pedagogics, Docent, Doctoral student of Department of theory and methodology of music education, choral singing and conducting Institute of Arts named A.T. Avdiyevskiy National Pedagogical Dragomanov University

Circle of scientific interests: Theory and practice of methodical preparation of future teachers of music, art praxeology, theory and methods of teaching singing.

УДК 378 (410)

ЧИЧУК Антоніна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького e-mail: tetyanna@ukr.net

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС УЧИТЕЛІВ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вчитель в американській системі шкільної освіти відіграє провідну роль. Його соціально-економічний статус визначається рівнем освіти, рівнем оплати праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанням питання про забезпечення соціальних гарантій педагогів

займалися вчені Г. Андреева, М. Широкова, Л. Субан, Н. Павлова, Н. Лізунова, Т. Таргашвілі та ін. До підвищення статусу вчителя можна віднести зростання державного фінансування педагогічної освіти та фінансове стимулювання майбутніх педагогів як однієї з передумов управління якістю педагогічної освіти у США (50-ті – 90-ті роки ХХ століття) [7].